

השיעור השבועי

גיליון מספר 408

הרב המקדים: הרב"ג יצחק לוי שליט"א
רב העיר נשר וחבר מועצת הרבנות הראשית

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבתי"כ היזדים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקוויים רבים. מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א

ר"ת	יציאה	כניסה	ירושלים
20:36	19:47	18:57	חל אביב
20:33	19:45	18:55	חיפה
20:35	19:46	18:57	באר שבע
20:34	19:45	18:55	

כי תצא | ט' אלול תשפ"ג

כותב ועורך השיעור:

הרב דכיר פרץ שליט"א

הלכות בורר בשבת

והלכות סליחות

האם דבר המתברר זה מה שנשאר בידו או היוצא לחוץ. שפיכת מים או שמן מקופסת שימורים. פתיחת קופסאות שימורים ובקבוקים. ביטוי שם ה'. ברירה במלחיה עם אורז. ברירה בלח. מדיני הסליחות. שליח ציבור בסליחות ובימים הנוראים. שליח ציבור אבל תוך י"ב חודש. שליח ציבור בעל תשובה

להפצת עלונים באזור מגוריך
התקשר: 0506-730-831

מה נברר ממה

א. יש לנו חוב משבוע שעבר לסיים את מה שהתחלנו בסוף השיעור בד"ן בורר, שאלנו האם מותר בשבת לקחת לבן או שמנת שיש למעלה קצת מים, ולהטות את הגביע כדי שישפכו המים לכיור, וכן לקחת קופסאות שימורים² של זיתים, תירס, מלפפון חמוץ, ולשפוך את המים לכיור. וכן קופסת טונה שיש בה הרבה שמן, ושופך את השמן בכיור. וכן מי שקם בשבת בבוקר ורואה שהחמין מלא רוטב, ורוצה לקחת את הסיר ולשפוך את הרוטב לכיור, האם כל זה מותר או אסור. וכן מי שקם בשבת בבוקר

ורוצה לשתות קפה עם מעט חלב - מעיקר הדין מותר לפני התפלה, כי מטרת החלב למתק את הקפה (עי' בי"א ח"ד תאו"ח סי' יב) - ורוצה ליטול את הקרום שעל החלב המבושל עם מזלג או כפית, האם מותר או אסור. זה תלוי בחקירה מה נחשב דבר המתברר, האם מה שנשאר בידו, או מה שהוציא מידו ונשפך לחוץ, ויש בזה מחלוקת הפוסקים.

עירוי היין מבלי לבלו

ב. מי שיש לו יין ושמע שרובו מים³, ולכן הכין בעצמו יין מצימוקים, וכיון שכל עוד שהצימוקים נמצאים שם ברכתו שהכל⁴ [הע' זו בעמ' הבא], רוצה

² בשיעור הקודם אמרנו שמהדין מותר לפתוח קופסאות שימורים בשבת, למרות שהיו כמה רבנים בדור הזה שכתבו לאסור, אבל לא עיינו היטב בתשובת מרן זצ"ל ביחוד דעת (ח"ב סימן מ"ב), זו תשובה יפה, ברורה ומשכנעת (עי' בחו"ע שבת ח"ג עמ' קד וחי' עמ' שעה). בקובץ בית הלל (ספר היוצא למרן זצ"ל עמ' תמ"ג) הביאו מאמר מאת מורינו ראש הישיבה חכם שלום כהן זצ"ל, שכתב על פי דברי החזון איש (סימן נ"א אות א') לאסור לפתוח קופסאות שימורים וכן בקבוק מיץ ענבים ושאר משקאות בשבת, כי מפריד את הטבעת מהפקק ועושה כלי. פעם בשבת חתן כיבדו אותו לקדש, ולא היה בקבוק יין פתוח, ואמר: אל תפתחו, וגם כשרצו לתת לקטן, אמר: זה בונה בשבת, והיה אחד שאמר: אני פוסק לפי מרן זצ"ל, ורצה לפתוח, אבל לא הסכים, ועשה קידוש על הלחם. במחילה מכבוד תורתו, הוא פשוט לא ידע כל מה שכתב ביחוד דעת בזה, ובלאו הכי כתב רבי חיים פלאג' (הות חיים סי' שיד סק"ב) שכל דבר שזרקים אחר השימוש, אין בו משום עשיית כלי. הרב ע"ה לא ידע את המהלך של מרן זצ"ל, שלדעת הראשונים ההיתר לשבור חבית הוא לא רק במוסתקי אלא גם בחדשה, וכך דעת ג' עמודי ההוראה ורוב הראשונים, הרב ע"ה ראה רק את דברי החזון איש, ואסר איסר בלא לדעת הסברות האחרות. לכן לא צריכים להתרגש מכל אלה שחולקים על מרן, התורה של מרן תורת אמת היא, ולכן לדינא מותר לפתוח קופסת שימורים ובקבוקים בשבת.

³ יש הכשרים מסוימים, שאפילו אם כתבים שהיין כשר גם לספרדים, אין לסמוך עליהם, כי הם לא מצריכים רוב יין. היה אחד שחתם על כך שהיין כשר גם לספרדים, ואמר לי הרב סלונים, הרי בשלחן ערוך (סי' ר"ד סעיף ה) כתב ששיעור המזיגה יהיה כדרך שמוזגים יין באותו מקום, ואני אמוזג רוב מים וכן אקבע את המנהג! אולם רוב האנשים לא שותים יין שרובו מים, והולכים אחר רוב העולם.

הרב שטרנבוך (תשובות והנהגות ח"ג סי' פ"ח) מכשיר לספרדים יין שרובו מים, ולדבריו (שם ח"ד סימן קס"ט) הספרדים לא מבינים כלום בענייני כשרות, ותקף אותנו בענייני בשר כשר וחלק, בשבוע שעבר היה אצלו אחד הרבנים החשובים של ברזיל, הביאו לו כוס מים, ובידך "ברוך אתה אמוני" וכו'. כשגמר את הברכה, הרב שטרנבוך כעס ואמר לו: אני לא עונה אחריו, אתה מחרף ומגדף, מה זה "אמוני", וכי יש שנים ח"ו?! "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני" (שמות כ"ב, ב' דברים ה', ו) ויצא מהבית בבושת פנים. ותמוה מאד, הרי יש לנו מסורת דור אחר דור, כך בירכו חכם עזרא עטיה, חכם יעקב עדס, חכם

¹ **מדברי הרב יצחק לוי שליט"א**: ברשות מורנו ורבנו, עטרת ראשנו, עטרת תפארת ישראל, רבם של כל ישראל, מרן הראשון לציון שליט"א. דיברנו שהסליחות צריכות להיאמר בנחת ובהכנעה, וכמו שכתב החיד"א (יו"ד סי' שצד סק"ג) שלכל הפחות יאמר אותן בקול של בכי, ולכן אין להכניס לחנים שמחים לסליחות, זה לא "מופע", וכמו כן אין להביא כלי שיר לסליחות, כמו שאמר מרן הראשון לציון שליט"א כמה פעמים, שצריך להקפיד על כך, להתרחק ממונהגי הרפורמים, וכבר לפני יותר משלשים שנה הרב כתב כן בילקוט יוסף (מהדורת תשמ"ח, סי' קנ"א סעיף ג'). היום יש מוקומות שהתחילו להביא כלי נגינה בכל ראש חודש, או כשיש בר מצוה, לא רק קלידן, אלא תזמורת שלמה, אולם כבר החתם סופר (חח"מ סי' קצ"ב), רבי חיים פלאג' (לב חיים ח"ב סי' ט), השדי חמד (מערכת בית הכנסת אות ב), כתבו על כך בחריפות, שאין לנגן בכלי שיר בתפלה ובסליחות, ואין לנו לחדש דבר שלא חידשו אף אחד מהקדמונים. תמיד מרן שליט"א מכיין אותנו בדברים האלה, בשיעורים הוא מקנה לנו השקפה, לא רק הלכות, אלא דרך חיים, ובפרט בדברים שלא מפורשים ממש בפוסקים הראשונים, אבל "צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך" (ש"ש א, ח), תראה מה גדולי ישראל נוהגים ותנהג כמותם. גם בשו"ת אורח משפט (סימן לו) כתב שאסור לנגן בכלי שיר בבית הכנסת בשעת התפלה, כי יש להיזהר שלא לחקות את הרפורמים. וכיוצא בזה כתב מרן ביביעי אומר ח"ח (תאו"ח סי' ז' אות ג) בשם האחרונים לגבי העמדת הבימה באמצע בית הכנסת. כמה מרן רבנו שליט"א נלחם על הכותל שלא יתנו לרפורמים שום דריסת רגל, כי הם מנסים לקבל הכרה, ואם נכניס כלי שיר לתפלה, אחריתה מי ישורנה. ובסליחות על אחת כמה וכמה שצריך להיזהר שלא להפוך אותן לשירה וזמרה. יהי רצון שנוזכה כולנו ללכת לאורו של מרן שליט"א עוד רבות בשנים. אמן.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לגאון רבי יצחק לוי ה' ישמרהו ויחיהו, הרב הראשי לנשר, וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל. ב"ה הוא מהרבנים שאנחנו סתרנו הרבה בס"ד להביא לבחירתו, כי הוא בקי גדול בכל פסקיו של מרן זיע"א וגם נאמן לפסקי מרן ולא זו מהם שום דבר. ולא רק זה, כשהוא רואה מישהו שמקשה על הרב, מיד יושב ומעניין בפוסקים, ומתב להשיב על דבריו, ושולח לי מה שכתב, ואני שימח לראות איך תמיד מיישב בטוב טעם בדברים נכונים. לא כמו אחרים שרוצים להתגדל, להראות שהם חשובים, כי אם הם חולקים על גדול הדור מסתמא הם חשובים. יהי רצון שעוד ימשיך לזכות את הרבים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה.

בשבת לשפוך את היין שצף למעלה, לאט לאט לכוס ריק, כדי שישאר יין לבד, והשאלה האם עובר בזה על איסור בורר. בשלחן ערוך (סי' שיט סעיף ד') כתב בזה הלשון: מותר לערות בנחת מכלי לחבירו, ובלבד שיזהר שכשיפסוק הקילוח ומתחילים לירד ניצוצות קטנות הנישפות באחרונה מתוך הפסולת, יפסיק ויניחם עם השמרים, שאם לא יעשה כן, הניצוצות מוכיחים שהוא בורר. ע"כ. ולמה השלחן ערוך לא התיר לאלתר לערות לאט לאט עד שיצא כל היין? אלא משמע שהנשאר בידו זה הנברר, וכאן הנשאר בידו זה הפסולת - השמרים, ולכן איסור אפילו לאלתר. אמנם המגן אברהם (סי' טו) ביאר דאין הכי נמי מרן דיבר על בורר לאחר זמן, אבל לאלתר מותר. ומשמע שהבין שהיוצא לחוץ הוא הדבר המתברר, וכאן היוצא לחוץ הוא היין, ונמצא שבורר אוכל מתוך פסולת, שאם עושה לאלתר מותר. וכדבריו כתבו האליה רבה (סי' כג), הט"ז (סימן תקו סק"א), הפרי מגדים (הובא בהערה נד), התוספת שבת (סי' כח), המשנה ברורה (סי' נה), שביית השבת (מלאכת בורר סעיף ד'), והפ"ק החיים (אות ק"א).

דעת החולקים

ג. אולם המהרש"ל, הובא באגלי טל (בהקדמתו, ובמלאכת בורר סעיף ג סק"ה), והוכיח כן גם מהתוס', שמה שבידו זה נקרא דבר המתברר, ולכן אם שופך היין והשמרים נשארים בידו, נמצא שביירר פסולת מאוכל, ובין לאלתר ובין לאחר זמן איסור. וכן כתב הגאון רבי זלמן בסידורו, וחזר בו ממה שכתב בשלחן ערוך הרב (סעי' יח, ט), שהעיקר כמו שכתוב בסידור. וכן כתב בקצות השלחן (סי' קכה ס"ט ס"ק בא). וכן משמע מדברי הח"י אדם (כלל טו ס"ט), הגם שמסוף דבריו שם, וממה שכתב בספרו זכרו תורת משה (סי' כ ס"א), משמע שהיוצא לחוץ זהו הדבר המתברר. ולפעמים יוצאת קולא ולפעמים חומרא.

סיכום ביניים

ד. לפי זה, לבן או מלפפון חמוץ עם מים, או טונה עם שמן, שאינו חפץ במים או בשמן ושופך אותם לכיור, אם נאמר כמו המגן אברהם וסיעתו, הרי זה בורר פסולת מאוכל ואסור, כי מה שיוצא לחוץ זה דבר המתברר, והיוצא לחוץ זה מים ושמן שהוא לא צריך אותם, והוי פסולת מאוכל. ואילו לפי המהרש"ל וסיעתו, הרי זה בורר אוכל מפסולת, ולאלתר מותר. נמצא

אפרים הכהן, וכי גם אותם היה מסלק? בילקוט יוסף פורים בקונטרס אחרון (סימן א) הארכנו בענין המבטא, אם הנכון לומר "אמוני" או אמוניו", והבאנו ראיות מראשונים - הר"ף (הובא בתוס' ברכות טו:) ועוד - למבטא של הספרדים שניקוד קמ"ץ דומה לפת"ח, ויש ראייה כבר מתנא קדוש, הלא הוא רבי אליעזר הקליר, שכתבו התוס' (הגיה יב ד"ה והג"ה) שהוא רבי אלעזר בן רשב"י, שכתב (בפיוט ל' באב): "אז אמרתי הנה באתי לבית מעדני, עדין, אזי דיני, אומרה לאדוני". ולפי מבטא האשכנזים אין כאן חרוזים. משמע שכבר לפני כמעט אלפיים שנה היה המבטא כמו שלנו. גם מדברי רבינו בחיי (ר"פ יורא) משמע שיש הבדל דק בין קמץ לפתח, ולא הבדל גדול. וכן מוכח מדברי הרמב"ם במורה נבוכים (פרק סא). וכן מוכח מפיוט מי כמוך ואין כמוך לרבי יהודה הלוי. גם היעב"ץ (ברכות מז:) כתב שמבטאו של רש"י היה כמבטא הספרדים. והערוך נר בסנהדרין (נב) כתב שמבטאם של התוס' נכדי רש"י היה כמו הספרדים. וכן נהג הגאון רבי יצחק מוולאז'ין (הובא בעין יצחק ח"ג עמ' שלט, ובילקו"י שם עמ' תשצד) לקרוא קריאת שמע פעם שניה כמבטא הספרדים, שהרי כתב הגר"א בתיקוני זוהר (תיקון יט) שמבטא הספרדים הוא הנכון. בילקוט יוסף הבאנו עוד ראיות, אבל בודאי הרב שטרנברג לא יפתח יביע אומר או ילקוט יוסף. על כל פנים איך אפשר להגיד על המבטא שלנו 'מחרף ומגדף', למי שמסורת רבותיו ואבותיו בידו. ולכן גם לגבי יין לא לסמוך על כל ההכשרים של האשכנזים, כדאי לבדוק אם אותם שכתבים שהיין כשר גם לספרדים, אם אכן הרוב יין. לכן מרן זצ"ל וחכם בן ציון היו עושים יין בביתם, אבל היום יש הכשרים טובים כמו בכרמל מזרחי וביקבי הגולן, אינני יכול לפרט יותר, אבל לא לסמוך סתם.

4 לוקח קילו צימוקים ומשרה בליטר מים, או שני קילו צימוקים בשני ליטר מים, לכתחילה משרים שלושה ימים, ואז טעם הענבים עובר למים ויש להם דין של יין, ועדיין הברכה שהכל, ורק כשמפריד ומוציא את המים מהצימוקים, מברך עליהם הגפן. ובגמרא (ב"ב נז:) אמרו, סוחט אדם אשכול ענבים ואומר עליו קידוש היום, והפשת הוא שסוחט מערב שבת, ומקדש עליו בשבת.

5 לפני יותר מעשרים שנה הגעתי למקסיקו, היה שם גביר גדול משה סבא ע"ה, שלמרות שהיה בעל הבית, בכל יום אחרי התפלה היה נותן שיעור קבוע בילקוט יוסף, והוא הבין מהילקוט יוסף (שבת ג עמ' רפ"ג) בשם המהרש"ץ, שבכל דבר לח לאי שייך ברירה כלל, והיה על זה ויכוח וצעות, ואני שתקתי. זה היה בשבת, ואחרי השיעור הלכנו

שיש לנו מערכה לקראת מערכה, ואין הכרע מדברי מרן השלחן ערוך, ואף שיש קצת משמעות מהטור כדברי המגן אברהם, אבל עדיין זה בגדר ספק דאורייתא לחומרא, ובשביל להתיר צריכים לחפש עוד סניף. וכאן יש לצרף מה שכתב התרומת הדשן (סימן טז) - העתיקו הבית יוסף (סימן שיט) - לגבי חתיכות דגים גדולות, שמא אין בהן איסור בורר, כי 'האי לחודא קאי והאי לחודא קאי', כל חתיכה עומדת בפני עצמה, ולא שייך בורר אלא בחתיכות קטנות המעורבות. ולפי זה יש לומר גם לגבי מלפפון חמוץ, טונה עם שמן, לבן עם מים, שהמלפפון עומד בפני עצמו הטונה בפני עצמה, הלבן בפני עצמו, וממילא אין בזה דין בורר.

מילחיה עם אורי

ה. גם דין מילחיה שיש בה גרגירי אורי לא מבושלים, שנועדו כדי שלא יווצרו גושים במלח, תלוי במחלוקת הנ"ל האם המתברר הוא הנשאר בידו - האורז שהוא הפסולת, או היוצא לחוץ - המלח שהוא האוכל. ויש לצרף שדבר זה נחשב פסיק רישיה, כי המילחיה היא לא כלי המיועד לברירה, ואינו בורר ממש בידים, אבל ברור שהמלח נברר מהאורז או האורז מהמלח, ואפילו שנוח לו בכך, אבל בדבר זה אפשר לסמוך על התרומת הדשן (סימן סד) וכן המאירי (שבת מא: קמא:) והרא"ש מלוניל (הובא באהל מועד הל' שבת דרך ד' נתיב ד'), שפסיק רישיה בדרבנן אפילו ניחא ליה מותר. ונבאר מדוע זה בגדר דרבנן.

"וגם את הצרעה ישלח"

ו. מי שישב לשתות תה או קפה, ובאה צרעה ונכנסה לתוך הכוס, יש כאלה שנגעלים ושופכים הכל, אבל יש שלוקחים כפית ומוציאים, וזהו ביום חול, אבל השאלה האם גם בשבת יכולים להוציא הצרעה או הזבוב שנפל לכוס, או שנחשב בורר. בשו"ת מהריט"ץ (סימן רג) - העתיקו הביאור הלכה (סימן שיט ס"ד וס"ז) - כתב שמותר להוציא את הצרעה מהכוס, וכתב בלשון מליצית: אין ברירה בלח וגם את הצרעה ישלח. והסביר מהר"ם בן חביב - הראשון לציין השני לפני כ-350 שנה - בשו"ת קול גדול (סימן ג), שאין כוונתו לומר שבכל דבר לח אין ברירה⁵. אלא דיבר כשיש צרעה אחת שצפה על פני המשקה, ונחשב שהיא נפרדת מהמשקה, ואין זו תערובת, אבל אם יש הרבה צרעות או זבובים שצריך לחפש אחריהם, אין הכי נמי הוי בורר⁶.

ברגל, יש שם הרבה עליות והיה קשה לי לדבר, אבל הייתי צריך להסביר לו שאין זו כוונת מהריט"ץ, וכמו שכתב מהר"ם בן חביב, שאם לא כן איך תפרש מה שכתב בשלחן ערוך בדין ברירת יין מהשמרים, והבאתי לו עוד ראיות.

6 היה רב אחד בבני ברק שיחי' שדיבר בשיעור והסביר את דברי מהריט"ץ על פי דברי האחרונים, קם אברך אחד ואמר: כתוב בילקוט יוסף שאין ברירה בלח. השיב לו אותו רב: אין דבר כזה, קחו את הילקוט יוסף ושימו בגניזה! בא אותו אברך וסיפר לי, והתקשרתי לאותו רב. אמר: שלום עליכם, שלום עליכם... אמרתי לו, הרי הבאנו את דברי מהריט"ץ ומהר"ם בן חביב, למה לדבר כך בפני בעלי בתים? למה להגיד לזרוק ספרים לגניזה?! גם אחיו ע"ה אמר כן לפני שנים.

יש רב אחד שנותן שיעורים סמוך לירושלים, ובכל שיעור הוא חולק על מרן, הוא למדן... מה רוצה להשיג בזה, שלא ישמעו למרן? הרב אמר לא לעשות שירות לאומי, לא ללכת לבית משפט, אלא רק לבית דין רבני, ולדברך בכל מקום הרב טועה ח"ו, מה אתה משיג בזה שאתה מדבר כך בפני בעלי בתים. פעם נסע אתי לאיזה שיעור, ואמרתי לו, תגיד לי מה אתה מקשה על הרב, והתחיל לומר לי קושיא, אבל זו לא קושיא ולא כלום, לא מתחיל ולא גמר, וכך דוחה את דברי מרן בפני ציבור בכל שבוע ושבוע. אמרתי למארגן שם, תפסיק להביא אותו, ואפילו שיש לו מזה פרנסה, אבל זו בעיה שלו שהורס לעצמו, לא חסר רבנים אחרים שילמדו את ההלכות של מרן זצ"ל, ולא יחלקו בלי שכל, סתם כדי להתגדל.

יש ישיבה גדולה עם אלפי תלמידים - לא אומר את שמה - וגביר אחד סיפר לי שבנו או נכדו לומד שם, ואמר לראש הישיבה: אני רוצה לתרום לישיבה את כל הילקוט יוסף, זה עשרות כרכים. אמר לו, אין לי מקום בספרייה. אחר תקופה ראש הישיבה ביקש תרומת שנתית מאותו גביר, ואמר לו: אין לי מקום... ועל כרחו הכניס את הילקוט יוסף... הם לא מבינים שהילקוט יוסף מלא תורה, גם ממרן זצ"ל, וגם דברים שאנחנו הוספנו.

בשבוע שעבר נפגשתי עם אחד מגדולי האדמורי"ם בארץ - ואמר לי שהוא מכיר את הילקוט יוסף, ויש לו חלק מהספרים, ואמר לי: יש שם רבי עקיבא איגר, חתם סופר, מהרש"א, אלו פוסקים אשכנזים שלנו, מצויין... יש לו שכל להבין שהילקוט יוסף מלא תורה. אטו אנחנו אמרנו על ספר שצריך לשים אותו בגניזה, למרות שבינינו יש כאלה ספרים שראויים לגניזה, אף פעם לא אמרנו כך בשיעור, וכי כך מדברים?! כנראה אז

הצלחת רבי גרשון בן מרים וב"ב | לעילוי נשמת שרה זהרה בת יונה ע"ה

לע"נ ר' שמעון בן רחל אוחנה. רחל בת פורטונה כינה ומלוקף. אפרים בן מרים ויפת. לרפואת אורי שמעון בן ירדנה. דניאל בן אסתר. משה בן מושנא

אמנם בספר יד אהרן אלפנדרי (ס' שיט בהגב"י) תמה על המהריט"ץ, למה יהיה מותר לברור פסולת מתוך אוכל, אבל אילו היה רואה את דברי מהר"ם בן חביב והאחרונים, לא היה תמה, כי כוונתו שדבר הניכר לא נחשב תערובת ואין בו איסור בורר.

יוציא עם משקה

ז. הט"ז (ס"ק יג) כתב שיוציא הצירעה או הזבוב עם קצת משקה, וכן כתבו הח"י אדם (כלל טו סעיף יב), שביתת השבת (מלאכת בורר סעיף ג), המשנה ברורה (ס' שיט ס"ק סא, ובביה"ל ס"ט"ז). בא הגאון החזון איש (סימן נג) והעיר, הרי אף אחד לא ישתה מהמשקה שיצא בכפית עם הצירעה, ואם כן הכל נחשב אצלו פסולת, ומה יעזור שיוציא עם מעט משקה. אבל גם לדבריו, כבר כתב הפתח הדביר (סימן שכד ס"ב) - מגדולי רבני איזמיר לפני כמאה וששים שנה - שכאשר מוציא פסולת ואוכל יחד, האיסור יורד דרגה לדרבנן, ושכן מוכח במאירי (שבת קס). ובשל סופרים הלך אחר המיקל. לכן להלכה טוב שיוציא יחד עם הזבוב או הצירעה מעט מהמשקה.

ספק בדרבנן

ח. מעתה בדין מילחיה שיש בה גרגרי אורז, גם אם נאמר שמה שנשאר בידו הוא המתברר, אבל בדרך כלל נשאר בידו גם מלח וגם אורז, והרי זה כמו שהוציא פסולת מתוך אוכל ופסולת, שאיסורו מדרבנן, וזה נחשב פסיק רישיה, ובאיסור דרבנן לדעת כמה ראשונים כמלאכים יש להתיר, ואף שהגון אברהם (סימן שיד ס"ה) חולק וסובר לאיסור, וכן משמע מהשלחן ערוך בכמה דוכתי (ס' שיט, ס"ס שכ, ס"י שכו ס"ו, ס"י שכח ס"ח), וכן משמע כבר מדברי התוספות (שבת קג. ד"ה לא צריכא, כתובות ו סעי"א), מכל מקום מכיון שיש לנו מחלוקת הפוסקים אם מה שיוצא הוא המתברר והרי זה מותר, או מה שבידו והרי זה איסור מדרבנן, ספק דרבנן לקולא. וזה חזי לאיצטרופי לספק הראשון.

חצי שיעור

ט. יש לצרף עוד סברא להקל מדין חצי שיעור, שהרי כאן שיעור כגרוגרת שחייב עליה (רמב"ם פ"ח משבת ה"א), ודעת החכם צבי (סימן פו) שרק באיסורים כמו נבלה וטרפה וחמץ בפסח חצי שיעור איסור מן התורה, אבל באיסורי שבת שהם בגברא, חצי שיעור איסור מדרבנן. יש אחרונים שמצדדים כמוהו, ויש הרבה שחולקים עליו (ראה יב"א ח"ג ח"א ח"ה ס"י לג אות ז', וראה בלקו"י תנוכה במילואים בדין חימום סופגניה עם ריבה ומים). וכך עיקר ההלכה להחמיר בחצי שיעור בשבת, אבל מצרפים סברתו.⁷

הלכה למעשה

י. למסקנא מותר להשתמש במילחיה שיש בה גרגרי אורז בשבת. וכן מותר לשפוך את המים מקופסת השימורים של המלפפון חמוץ בשבת, כי כל אחד עומד בפני עצמו. וכן מותר לשפוך את השמן הצף על פני הטונה - לא בסלאט טונה אלא בטונה עם שמן - וכשמגיע לשמן המעורב עם הטונה יפסיק. וכן הקרום שיש על גבי חלב מבושל, מותר להוציאו מהכוס בשבת עם מעט חלב. וכן לבן או שמנת עם מים, מותר לשפוך את המים הצפים מהגביע, ובצירוף דברי הגאון רבי אליהו שמאע הלוי - היה לפני כ-250 שנה - בשו"ת קרבן אשה (ח"א ח"ה ס"י ג), שכל שאינו מקפיד חשוב כמין אחד ומותר.

תחילת אמירת הפליחות

יא. עד כאן השלמנו את החוב להמשיך בהלכות בורר, צריכים לקיים מה שמבטיחים, לא כמו שיש איזה עסקנים שמרבים להבטיח ולא מקיימים. וכעת נאמר כמה דברים מדיני הסליחות. אנחנו הספרדים מתחילים לומר סליחות החל מהלילה, והאשכנזים מתחילים בשבוע שחל בו ראש השנה, ולפעמים לפני כן. מנהגנו הובא כבר לפני כאלף שנים בדברי רב האי גאון, הביאו רבי יצחק אבן גיא (מאה שערים עמ' מג), ובטור (סימן תקפא), שיש

קנאה, כמו שכתב החיד"א (בנחל קדומים בראשית טו), שכל מי שקוראים לו "יוסף" מקנאים בו, והחידוש שגם מי שמשפחתו "יוסף" מקנאים בו...

⁷ מרן זצ"ל בשנים האחרונות לחייו כתב (בחו"ע שבת ד עמ' קמה) תשובה לגבי שימוש במגבון בשבת, שמותר לזקן או לחולה או לתינוק להשתמש בשבת בנחת, ולא צריך

מקומות שמתחילים לומר סליחות מראש חודש אלול. והטעם, על פי דברי הגמרא במסכת יומא (ד:), וביתר הרחבה בתוספות (ב"ק פב), שם מובא שמושה רבינו עלה למרום על ענן להביא את התורה בפעם הראשונה בו' סיון ויש אומרים בו' סיון, וירד ב"ז תמוז, ואז היצר הרע הראה להם מטה מרחפת ועליה משה רבינו מת, ועשו עגל מסכה ואמרו "אלה אלוהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים". וכי באמת חשבו שהעגל הוציא אותם ממצרים? אלא הכפירה שלהם היתה שצריך מתווך, ולא האמינו בהשגחה פרטית של הקב"ה על כל בריה ובריה. וכשמושה ראה שהם מרקדים סביב העגל, כעס ושבר את הלוחות, ועלה בשנית ב"ח תמוז לפייס את הקב"ה, וירד בכ"ט אב, ואמר לו הקב"ה "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים", ועלה בפעם השלישית בא' אלול, ושהה בשמים ארבעים יום, עד שאמר לו הקב"ה "סלחתי כדברך", וירד ב' בתשרי - יום הכיפורים - עם לוחות שניות. כשמושה עלה לשמים בפעם האחרונה, חששו שיצר הרע יתעתע בהם שוב וגזרו תענית, וביום הכיפורים כשמושה ירד בחזרה, קיבלו את פניו בהתרגשות גדולה, הם בכו כנגדו והוא בכה כנגדם, וכשראה הקב"ה את הבכי נכמרו רחמיו עליהם ואמר: אתם בכיתם בכי של שמחה, נשבע אני בשמי הגדול, שארבעים יום אלו מראש חודש אלול יהיו לכם ימי רחמים של סליחה וכפרה, ויום הכיפורים יהיה לדורי דורות יום בכיה של שמחה על מחילת העוונות. ולכן כבר ממוצאי ראש חודש אלול מתחילים לומר סליחות.

רבינו האר"י

יב. רבינו האר"י ז"ל היה אשכנזי, שכן שמו רבי יצחק לוריא אשכנזי, ובכל זאת היה אומר סליחות עם הספרדים כבר מראש חודש אלול, כמבואר בשער הכוונות (דף פט ע"ד) ובפרי עץ חיים (שער ר"ה פ"א). הגאון החתם סופר (בתשובה ח"א ח"ג סימן טו) חשב שהאר"י ז"ל היה ספרדי, ולכן נהג בתפלות כמו הספרדים, וכתב שחבל שלנו האשכנזים אין מקובל גדול כמוהו, שעשה כוונות עליונות לכל מילה ומילה בתפלה.⁸ אולם מה שהחתם סופר חשב שהאר"י היה ספרדי, במחילה זה אינו, כי רק אמו היתה ספרדיה, אבל אביו היה אשכנזי. ואולי סבר שהולכים אחרי האמא... ומרבנו האר"י נלמד שבחורי ישיבות ספרדים למרות שהם בישיבה אשכנזית כדאי שיארגנו מנין של סליחות בחדר שיעורים, לא כדאי בחצות לילה שלא יהיו עייפים בסדר א', אלא בשעה שתים וחצי בצהרים, וידלגו מה שאפשר לדלג, ויגידו סליחות כארבעים דקות, וגם האשכנזים יצטרפו, וכי הם עדיפים מרבינו האר"י!...

שליח ציבור אבל סליחות

יג. הגאון הנודע ביהודה (קמא ח"א ח"ג סימן לב) נשאל, אם אבל תוך י"ב חודש על אביו ואמו או תוך שלושים יום על שאר קרובים יכול לעלות שליח ציבור בסליחות, ולכאורה מדת הדין מתוחה על האבל, ואם כן איך יהיה מליץ יושר על הציבור? והשיב הנודע ביהודה, שאדרבה ימים אלו הם לא ימי דין אלא ימי רחמים, ולכן מותר לאבל לעלות שליח ציבור בחודש אלול ובסליחות, וגם הראש השנה וכיפור אין איסור שיעלה.

שליח צבור אבל בשאר השנה

יד. בספר עיקרי הד"ט (או"ח סימן ג אות ט) לרבי דניאל טירני, וכן בספר מסגרת השלחן (סימן שפד סעיף ג), כתבו שאבל לא יעלה שליח צבור, כי מידת הדין מתוחה עליו, וכמו שאמרו בגמרא (שבת קז): אחד מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה. והביאו ראייה לכאורה מדברי מרן בשלחן ערוך (ס' שפד סעיף ג) שכתב: אם אין שם מי שיתפלל להוציא את הרבים ידי חובתם, יכול האבל להתפלל להוציאם. משמע שאם יש אחר שראוי לעלות שליח ציבור, האבל לא יעלה. ואם כן לכאורה קיבלנו הוראות מרן. אולם בערוך השלחן (יו"ד סימן שפד סעיף ח) כתב, שהרבה גדולים חלקו על מרן והכריעו שאדרבה מצוה לאבל להתפלל, והמנהג שלא כדעת מרן. וכבר הרמ"א

לסחוט את המגבון מערב שבת, ואחת הסברות צירף דעת החכם צבי שמהתורה אין איסור בחצי שיעור בשבת.

⁸ ולכן איסור לשנות או למוחק מלים בתפלה, כמו שמחקו תיבת "מהרה", או תיבת "קאים", או הוסיפו "ולא" גורלינו, וכל כיוצא בזה, כי כל מלה בתפלה יש בה כוונות מיוחדות.

(סו) כתב שיותר חשוב לאבל לעלות שליח ציבור, מאשר לומר קדיש⁹, כי בזכותו הציבור שומעים את כל החזרה ועונים אמן. ואמנם הגאון רבי יהודה עייאש - היה לפני מעל 250 שנה - בספר בית לחם יהודה (סימן שעו סק"ז), כתב לחלק בין אב ואם לשאר קרובים, אבל אנחנו לא מחלקים. ויש לבאר דברי השלחן ערוך על פי החתם סופר (האו"ח ס"ס רה, ובדרשותיו דף ססה ע"ב), שכל מה שאמרו שאבל לא יעלה שליח ציבור, מדובר בזמן שהשליח ציבור היה מוציא את הרבים ידי חובתם, מה שאין כן בזמננו שכל הציבור יודעים להתפלל¹⁰, יכול האבל לעלות שליח ציבור. וכך ההלכה.

שליח ציבור ירא שמים

טו. מעכשיו צריכים לחפש שליח ציבור לימים הנוראים, ודבר ראשון צריך לבדוק שיהיה ירא שמים, שביטו יהיה ריקן מעבירות, שלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו, שמחנך את בניו לתורה ולמצוות, ולא שם אותם בבית ספר מעורב. בדרך לשיעור דיברתי עם יהודי יקר מחו"ל, ודיבר איתי על מישהו שיועד הרבה תורה. אמרתי לו: אבל למה שלח את בניו לבית ספר מעורב? חבל, זה חמור מאוד. אדם ששולח את בניו לבית ספר ממ"ד מעורב בנים ובנות יחד, אסור שיהיה שליח ציבור. בילקוט יוסף מועדים (עמ' יט) שיצא לאור בשנת תשמ"ח, כתבנו שהשולח את בניו לבתי ספר שאינם חרדים, לא יכול להיות שליח ציבור. ונהיה רעש גדול, וזולן המר שהיה יושב ראש המפד"ל ועוד באו לבית של מרן זצ"ל, ומרן קרא לי, תראה מה עשית לי, הם עושים רעש... אמרתי לו: אתקן במהדורה הבאה. ואכן עשייתי כוכב וכתבתי למטה: היינו בתי ספר שמחנכים בחינוך מעורב בנים ובנות יחדיו, שהוא איסור חמור. כי מה יעשה הנער ולא יחטא. אבל אם הדבר לא בידו, כגון שאשתו שתלטנית¹¹ והיא שולחת את הבנים לבית

ספר מעורב, והוא לא יכול עליה, יכול להיות שליח ציבור, כי הוא לא אשם, והציבור לא יתערב ולא יפגע בו. וכן אם שלח אותם לבית ספר מעורב, ואחר שגדלו חזר בתשובה, כיון שהדבר כבר לא בידו הדין הוא שיכול להיות שליח ציבור.

שליח ציבור בעל תשובה

טז. יש פוסלים בעל תשובה מלהיות שליח ציבור, כי צריך שלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו, ואף שלומד כבר עשר שנים בכולל, ואנחנו צריכים לחזק ולחבק אותו, אבל סוף סוף עשה עבירות והיה בבריכה מעורבת וביום מעורב ועדיין מרצד במוחו מה שראה לפני עשר שנים¹². אולם לדעת רב האי גאון (בשער תשובה סימן ו) והר"י מיגאש (סימן צה), מה שאמרו בגמרא (תענית יט:) שצריך שהשליח ציבור יהיה פרקו נאה בלי שם רע בבחרותו, נאמר על תעניות ציבור, דהיינו שבית הדין גורו תענית על כל צרה שלא תבוא, מחמת בצורת גשמים וכדומה, או גזירת הגיוס, אבל במשך השנה יכול לשמש שליח ציבור. וכן משמע מדברי הרמב"ם, כי את התנאים שיהיה ביתו ריקן מעבירות ושלא יצא עליו שם רע בילדותו, כתב רק בהלכות תעניות (פ"ד ה"ד) ולא בהלכות תפלה (פ"ח ה"א). וכן כתב מהר"י - רבי ישראל יעקב - אלגאזי בשלמי צבור (דף עג ע"ב) בשם תשובת הרא"ם (ה"א ס"י פ). וכן כתב המגן אברהם (ס"ג נג סק"ח) בשם המהרש"ל (ס"ג). יש בזה אריכות (ראה ילקו"י ימ"ג עמ' ק"ד), ולמסקנא בעלי תשובה כשרים להיות שליח ציבור גם בראש השנה וביום הכיפורים ובסליחות, ואף אחד לא יאמר להם לרדת, ורק כשגוזרים תענית על הציבור, בעל תשובה לא יעלה.

- עבר הגהה והוספות מומן הראש"ל שליט"א -

הספר שילווה אתכם במעגל השנה עם פסקי מרן

בספר מסודרים כל ההלכות הנצרכות לשנת תשפ"ד הבעל"ט לפי חודשי השנה. הפסקים מקובצים מתוך ספרי "ילקוט יוסף" ונערכו בספר עפ"י בקשתו והדרכתו האישית של מרן הראש"ל רבנו יצחק יוסף שליט"א

לפרטים ורכישה:

L0527653308@gmail.com | 052.7653308 | 055.6776366

[תתקיים מכירה לאחר השיעור השבועי בביהכ"נ היזדים]

במחיר מסובסד: רק 20 ₪

עומדים, וכשהשליח ציבור היה עושה חזרה ואומר "ברוך", "מודים", כולם היו משתחוים, ובספירת העומר השליח ציבור היה מברך, וכולם היו מצביעים עליו ואומרים: כמו שאמר חזן. ומרן הצטער עליהם, הם יהודים שלנו, למה לא יודעים להתפלל? וביקש מחמיו שילמד אותם עברית, ואכן הסבא ע"ה ישב אתם בכל יום אחרי מנחה וערבית, במשך שעה שלימה, ולימד אותם עברית. היום אין דבר כזה, היום לא חותמים עם האצבע כמו פעם... כולם לומדים בבתי הספר ויודעים קרוא וכתוב, אבל כך היה פעם.

¹¹ היום יש נשים שתלטניות, והאר"י ז"ל (שער הגלגולים הקדמה כ, ילקוט ראובני כי תשא בשם כוונת אר"י דף נא) כתב הטעם בזה, כי בדור המדבר הגברים פרקו את שעוני הזהב וכדומה ועשו עגל זהב, אבל הנשים לא פרקו את נומיהן, והיום כמעט כל הנשמות גלגול, ולכן הנשים שולטות על בעליהן. אומרים על אחד הגדולים שעשה הסכם עם אשתו: בעניינים של רחוניות אני קובע, ובעניינים של גשמיות את קובעת, ואני לא מתערב. ובסוף הפך כל דבר לרחוניות, אם תקני ספה באלפיים שקל אצטרך להתבטל מהלימוד...

¹² פעם נתתי שיעור והבאתי מה שכתב הכף החיים (סימן קסח סקמ"ו) שמנהג העולם לשער במשקל ואין לשנות. קם בעל תשובה אחד והתריס וצעק לפני כולם: זה לא נכון, אין דבר כזה בכף החיים! הוא לא שאל בדרך ארץ, כי לא למד איך מדברים עם רבנים, וכך צעק לפני ציבור גדול יותר מאנא. אמרתי לו שיסתכל בסימן קסח, והוא קם באמצע השיעור והלך לספריה לבדוק בכף החיים. הציבור נבהל מההתנהגות שלו, אבל אני לא התייחסתי והמשכתי לדבר, 'טרחכם ומשאכם וריבכם, עלי היו כולנה' (מדבריים א.י. בראשית מט. לו), צריך גם את זה לקבל ולא רק את השיר 'ימים'... וגם כשראה שטעה לא הודה. אחר כך שאלתי מי זה, ואמר לי שחזר בתשובה לפני ארבע או חמש שנים. אנחנו מכבדים ואוהבים את בעלי התשובה, אבל הם צריכים להכיר את מקומם, ולהתבטל לגדולי הדור ולתלמידי חכמים שישבו עשרות שנים ולמדו תורה בהתמדה.

⁹ הגאון רבי חיים פלאגי (בכף החיים סימן כח אות ב) הבין מדברי הזוהר (נח דס"ב ע"ב), שכל קדיש מציל את הנפטר מגיהנם לשעה וחצי, וט"ו קדישים מצילים מגיהנם ליום שלם. ויש בזה הצלה גדולה, כי מי לא ירא מיום דין הנורא, "משפטיך תהום רבה", וכל שכן אם הוריו לא היו דתיים. אבל כבר מרן ביבע אומר ח"ד (חי"ד סימן לב אות ו) העיר עליו שאין זה כפשוטו, אלא שיש דרגות בגיהנם, והקדיש מיקל על הנפטר מדרגה מסוימת של גיהנם, אבל לא פוטר אותו לגמרי, וכמו שכתב מהר"ח"ו (הובא בשו"ת ברכה י"ד ס"י שעו ס"ק ז, ובניצוצי אורות על הזוה"ק שם אות ה). ועוד הביא בשם ספר מאורי אור (עוד למועד דקמ"ע"א), שהאמור הוא רק על קדיש תתקבל, וקדיש תתקבל יש לכל היות שלש פעמים ביום, בשחרית מנחה וערבית.

אשכנזים באבלות תוך י"ב חודש על אב ואם מקפידים מאוד לעלות שליח ציבור, וקוראים לה: יש "חויב", והפוסקים שלהם דנו מי עדיף, מי שיש לו "חויב" על אביו, או חבירו שיש לו "חויב" על אמו וכו'. אבל אנחנו הספרדים לא הקפדנו בזה, אלא רק באמירת קדיש "על ישראל", או "היא שלמא". ואמרו בתור מליצה: אביו שנפטר עשה אותו יתום, לא עשה אותו שליח ציבור... ויש שליח ציבור אבלים, שהם מ'משפחת הבלעי', בולעים מלים, ומדלגים מלים, וגם האשכנזים שנהגו בזה צריך להזהיר אותם שיגידו מילה במילה ולא יבלעו מלים, אבל אנחנו הספרדים לא נהגנו שאבל עולה שליח ציבור. ורק בשנים האחרונות המנהג הזה פשט אצלנו, כי אנחנו מעורבים עם האשכנזים, לומדים בישיבות שלהם, ויולמדו מעשיהם"... אבל צריכים לזכור שזו לא חובה, ואם קשה לו לעלות שליח ציבור, כגון שנעשה צרוד, או שהוא מדלג מלים וכדומה, שלא יהיה שליח ציבור.

¹⁰ לפני כשבעים שנה, היה בית כנסת של עולים חדשים ברחוב בצלאל 33, ושם היה מתפלל הסבא חכם אברהם פטאל ע"ה, שהיה רב בחלאב, ואחר שעלה לארץ היה חברותא של הרב שרעבי, ומרן זצ"ל כשבא לבקר אצלו, הלך אתו להתפלל בבית הכנסת, וראה דבר מוזר, המתפללים היו עולים חדשים שלא ידעו עברית, והיו